

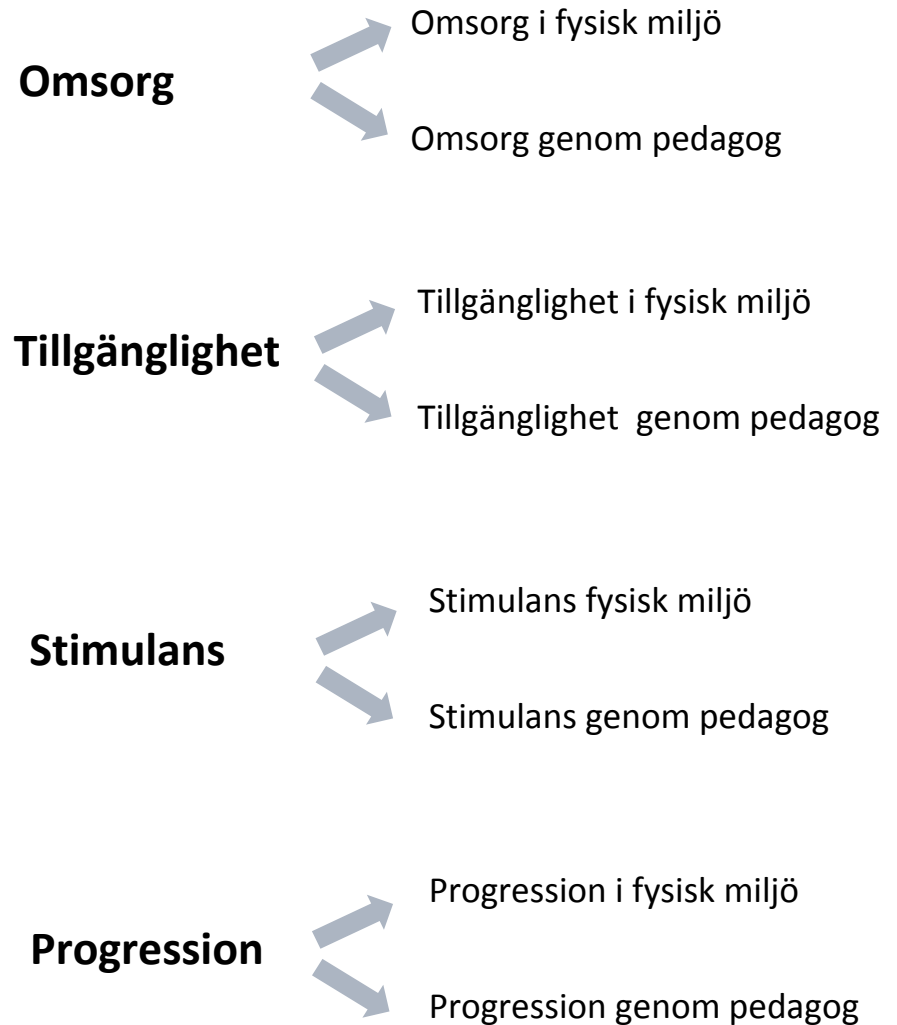
OPERATION LÄRMILJÖ

OK ◀▶ INTE OK

En god lärmiljö

En god lärmiljö skapas med hjälp av den fysiska miljöns utformning och pedagogernas medvetenhet om innebörden i begrepp som tillgänglighet, stimulans, progression och omsorg.

I Pysslingen förskolor, tas barns tankar och idéer till vara för skapa en trygg, levande, föränderlig och utvecklande lärmiljö tillsammans med andra barn och vuxna

Omsorg

Förskolan ska i allt präglas av omsorg om barnets bästa, välbefinnande, integritet och trygghet.

Omsorg

Förskolan ska i allt präglas av omsorg om barnets bästa, välbefinnande, integritet och trygghet.

I förskolan ska omsorg och lärande bilda en helhet. Varje barn ska erbjudas en god omsorg med balans mellan aktivitet och vila. Barnen ska ges goda förutsättningar att bygga upp tillitsfulla relationer och känna sig trygga i gruppen.

Omsorgen om barnet har en grundläggande betydelse för det lärande som kan ske under förskoletiden.

I Pysslingen förskolor tar sig vår omsorg om barnet i uttryck genom;

- ett respektfullt möte med barnen i ögonhöjd
- att vi tar hand om barnet på allra bästa sätt under dagen
- att vi skapar och vårdar tilltalande miljöer
- att vi utifrån barnens intresse och behov skapar roliga och spännande utmaningar i vardagen, enskilt och tillsammans med andra

Synonymer till omsorg

vård, skötsel, tillsyn, omvårdnad, omtänksamhet, omtanke, uppmärksamhet, hänsyns-tagande, samvetsgrannhet, noggrann och kärleksfull vård och skötsel av ngn el. ngt

Motsatsord till omsorg/ omtanke/omvårdnad

slarv, lättsinne, vårdslöshet, underlåtelse, försummelse, vanskötsel, vanvård, försummelse, kallsinnighet, kyla,

Undanplockat och organiserat

Pedagoger och barn bäddar och plockar undan i rummet för vila

Avdelningen och gemensamma ytor hålls rena

Alla nappar hålls åtskilda.
Varje barn har en egen plats för sin napp

Stökigt och ohygieniskt

Ingen bäddar eller plockar undan i rummet för vila

Avdelningen och gemensamma ytor blir platser för oreda och skräp

Napparna läggs tillsammans

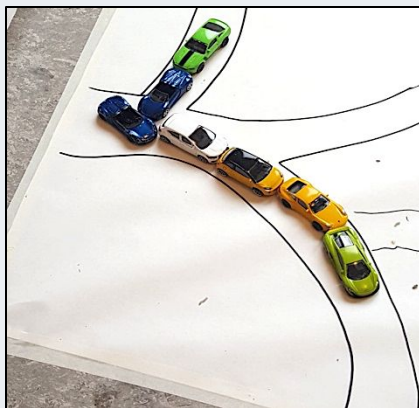

Förberett och tydligt

Vackert förberett för barnen.

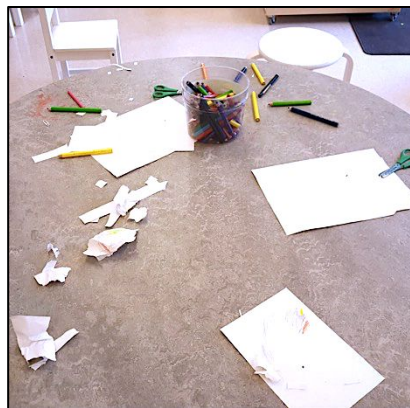
Påhittigt förberett för barnen.

Spännande förberett för barnen.

Oförberett och otydligt

Inget är vackert förberett för barnen.

Inget är påhittigt förberett för barnen.

Inget är spännande förberett för barnen.

Miljö och saker vårdas

Var sak sorteras och placeras på sin plats

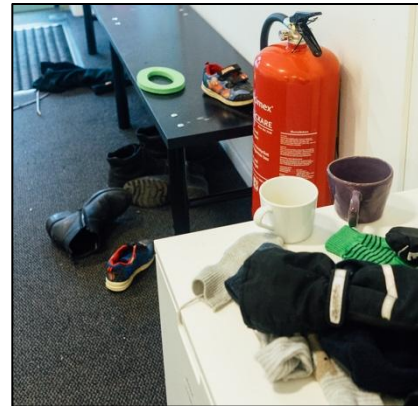
Var sak har sin plats, så att det lockar till aktivitet

Lekmaterial lämnas som man vill hitta det

Miljö och saker vårdas inte

Saker släpps och lämnas överallt

Material organiseras inte så att det lockar till aktivitet

Lekmaterial lämnas hur som helst

Se, möta och förbereda för olika behov

Förskolan förbereder för behov av rörelse

Förskolan möter och "lyssnar in" behov

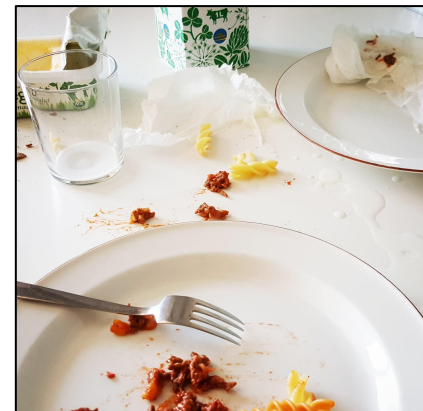
Förskolan förbereder för behov av avskildhet och egen ro

Bortse från att möta olika behov

Förskolan anpassar inte miljön efter de behov och den förmåga barnen har

Förskolan skapar inte en omsorgsfull måltid

Förskolan bortser från barnens behov av en rik miljö

Handledning för att skapa/utveckla omsorg i den fysiska miljön

Vila

- Vilar/sover barn på något?
- Plockas barnens sängkläder fram och bort dagligen?
- Har barnen egen kudde som används endast av barnet självt?
- Har barnet egen filt som används endast av det barnet?
- Har barnet eget "gosedjur" förvarat på enskild och ren plats.
- Använder barnet napp
- Behöver barnet ljud för att kunna vila/sova
- Behöver barnet tystna för att kunna vila/sova

Leksaker

- Finns och används rutiner för tvätt av leksaker/material barnskydds rond

Undanplockning

Plockar barn och pedagoger tillbaka material på avdelningen (dvs hallar, byggrum, vilrum, hyllor, diskbänkar, bord, toaletter) under dagen och efter dagens slut?

Om nej?

Skaffa täcke/underlag/madrass!

Om ja?

Madrass/täcke ska kunna tvättas 1gg/v. Vid sjukdom oftare

Om nej?

Skapa en organisation för att göra det, helst tillsammans med barnen.

Om nej?

Skaffa!

Om ja?

Kudde ska ha skydd som kan tvättas 1gg/v. Vid sjukdom oftare

Om nej?

Skaffa!

Om ja?

Tvätta 1ggn vecka > Plocka fram/bort dagligen (helst tillsammans med barnen)

Om nej?

Skaffa en enskild och ren plats!

Om ja?

Tvätta 1ggn vecka

Plocka fram och bort dagligen (tillsammans med barnen)

Om ja?

Förvara nappar, på enskild, ren plats (tex napp i namnmärkt mugg)

Tvätta nappen dagligen och vid behov flera gång dagligen.

Skapa förutsättning för det!

Om ja?

Skapa förutsättning för det!

Om ja?

Skapa sådana, utifrån riktlinjer barnskydds rond!

Om nej?

Bestäm vilket material som barnen ska/kan lära sig plocka undan/vårda.

Om nej?

Bestäm vilket material som kräver en vuxens hantering.

Lägg in tid för undanplock i dagsstrukturen/rutinerna

Quickfix

för att skapa/utveckla omsorgen i den fysiska miljön

Vila

- Skaffa mjukt underlag för barnen att vila på. Tvätta 1 ggn/v.
- Bädda fram varje dag (helst tillsammans med barnen)
- Bädda undan varje dag (helst tillsammans med barnen)
- Ge barnet en kudde, som kan användas endast av just det barnet. Tvätta 1 ggn/v.
- Ge barnet en filt, som kan användas endast av just det barnet. Tvätta 1 ggn/v.
- Om barnet har ett eget "gosedjur" förvara det på enskild och ren plats. Skicka hem för tvätt varje fredag.
- Förvara nappar, på enskild och ren plats (tex en napp i namnmärkt mugg)
- Ordna så att de barn som behöver tystnad för att kunna vila, får det.
- Ordna så att de barn som behöver ljud för att kunna vila, får det.
-

Leksaker

- Tvätta leksaker och material enligt riktlinje* (*Barnskyddsround)

Undanplockning

- Led er själva och barnen, så att ni tillsammans plockar tillbaka material på avdelningen under dagen och efter dagens slut, i hallar, byggrum, vilrum, hyllor, diskbänkar, bord, toaletter.

Tillgänglighet

En tillgänglig lärmiljö, är en lärmiljö där barnen kan göra egna självständiga val utifrån sina förutsättningar och behov.

Tillgänglighet

En tillgänglig lärmiljö, är en lärmiljö där barnen kan göra egna självständiga val utifrån sina förutsättningar och behov.

Tillgänglighet är ett begrepp som används i förskolan för att beskriva hur den sociala och den fysiska miljön, gör det möjligt för barnen att kunna göra självständiga val utifrån sina egna förutsättningar och behov.

Hög grad av tillgänglighet bidrar därför till att alla barn kan delta på lika villkor.

I Pysslingen förskolors lärmiljöer är lekmaterial, verktyg och funktioner tillgängliga, så att barnen når och har tillgång till dem under dagen.

I våra tillgängliga lärmiljöer gör sig även pedagogerna tillgängliga, för att kunna erbjuda anpassat stöd och utmaning till barngruppen och de olika individerna.

Synonymer till tillgänglig

åtkomlig, lätt att nå, nåbar, framkomlig, disponibel, befintlig, till buds stående, till hands

Motsatsord till tillgänglig

oåtkomlig, onåbar, svårtillgänglig, upptagen, inbunden, slutna,

Sorterat

Sorterat och tydligt gjort så att barnen självständigt kan duka

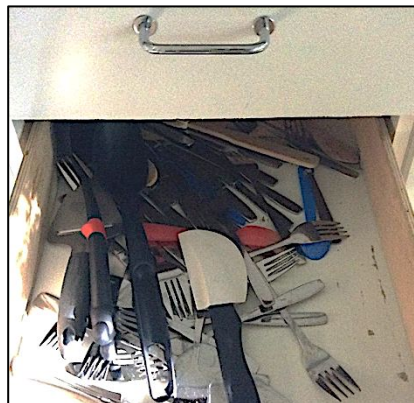
Organiserat

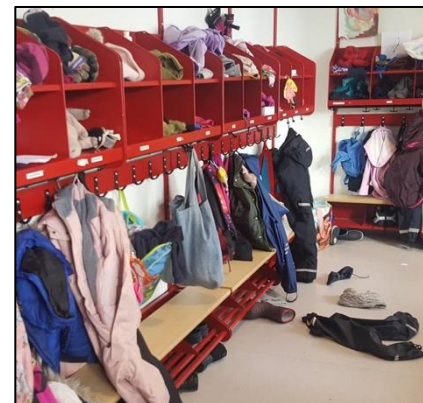
Guidebilder eller färgkodning, för att skapa förutsättningar för barnens självständighet.

Osorterat

Osorterat och otydligt gör det svårt för barnen att duka

Oorganiserat

Guidebilder saknas alternativt finns, men används inte

Se och nå

Lockande och tillgängligt

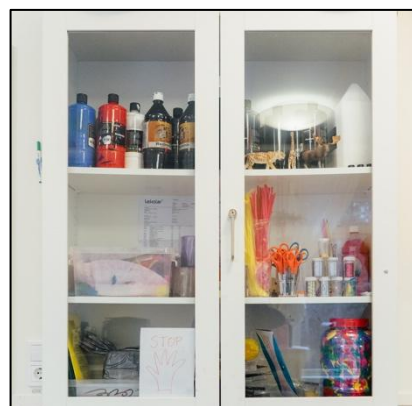
Det barnen behöver är tillgängligt

Barnen ser och når sin lunch

Se men inte nå

Lockande men inte tillgängligt. Barnen måste be om hjälp.

Lockande men inte tillgängligt. Barnen måste be om hjälp.

Inte tillgängligt. Barnen måste be en vuxen om lov att gå in i rummet och be om hjälp att sätta sig på en stol.

Det finns material

Det finns rikligt med material som barnen självtändigt når

Lärmiljön är fylld med material att leka med

Det finns inget material

Det saknas material att leka med. Det material som finns når inte barnen.

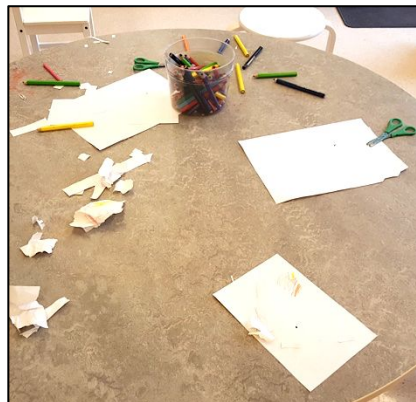

Lärmiljön är fattig

En variation av material finns tillgängligt för barnen att självtändigt nå

?

Materialet som finns erbjuder ingen variation

?

Handledning för att skapa/utveckla **tillgänglighet** i den fysiska miljön

Möbler:

- Sitter hyllorna på barnens nivå? (i hallen och på avdelningen)
- Finns det stolar som barnen självständigt kan sätta sig på?
- Finns bord som barnen självständigt kan sätta sig vid/stå vid?

Rumsliga förutsättningar

- Kan barnen självständigt röra sig mellan de olika rummen?
- Kan barnen se ut genom fönstret?
- Kan barnen själva se sig i spegeln?

Material

- Finns "öppet/okodat" material tillgängligt (dvs utan förutbestämt användningsområde)
- Finns "stängt/kodat" material tillgängligt (dvs med förutbestämt användningsområde)
- Finns material som kräver en vuxens närvaro och godkännande?
- Är barnens dokumentation placerat i ögonhöjd för barnen?

Om nej? Flytta ner dessa! (Har du svårt att se, sätt dig på golvet, dvs på barnens nivå för att se vad som är otillgängligt)

Om nej? Undersök möjlighet att byta/låna/skaffa!

Om nej? Undersök möjlighet att byta/låna /skaffa!

Om nej? Vad hindrar? > Skapa förutsättningar för detta!

Om nej? Undersök kreativa möjligheter för dem att kunna det!

Om nej? Fixa spegel på barnens nivå, helfigur, ansikte

Om nej? Plocka ihop rikligt med öppet material* (* se tipslista)

Om nej? Inventera vad som finns på förskolan, och fördela (alt för samman) materialet mellan avdelningarna, alternativt undersök möjlighet att byta/låna eller skaffa på annat sätt.

Om nej? Samtala inför materialinköp om vilket stängt/kodat material som är nödvändigt?

Om ja? Placera materialet på en säker och dold plats där barnen inte självständigt kan nå det, men där barnen vet att det finns och att användning kräver en vuxen och varför.

Om nej? Flytta ner denna, för att vidare samtal och reflektion om materialet ska kunna föras.

Quickfix

för att skapa/utveckla tillgängligheten
i den fysiska miljön

Möbler:

- Flytta ner hyllor/skaffa låga hyllor.
- Skaffa låga stolar.
- Skaffa låga bord.

Rumsliga förutsättningar

- Undvik grindar (utom där det annars utgör en säkerhetsrisk)
- Gör så att barnen kan se ut genom fönstret.
- Skaffa spegel så att barnen kan se sig själva både i helfigur och i ansiktet.

Material

- Flytta ner lek och skapandematerial så att barnen når det de behöver.
- Tillför rikligt med "öppet" material, dvs som inte har ett förutbestämt användningsområde/syfte. (se *tipslistor för grundmaterial)
- Samtala om vilket "stängt" material som är nödvändigt att ha, dvs som har ett förutbestämt användningsområde/syfte
- Samtala om vilket material som kräver en vuxens godkännande. Placera det på en säker plats. (Material som ska utgöra ett "spänningsmoment" ska placeras utom synhåll för barnen)

Dokumentation

- Placera barnens dokumentation så att barnen kan se och nå den.

Stimulans

*En stimulerande lärmiljö
lockar till lek, fantasi,
lärande och utforskande*

Stimulans

*En stimulerande lärmiljö
lockar till lek, fantasi,
lärande och utforskande.*

För att skapa förutsättningar för att barnens intresse, nyfikenhet och lust att leka och lära ska väckas och utvecklas, präglas Pysslingen förskolors lärmiljöer av stimulerande miljöer som är innehållsrika, inbjudande och som lockar till varierat kreativt utforskande enskilt eller tillsammans med andra.

Pedagoger och barn skapar tillsammans en miljö som är föränderlig och som utgår från de intressen och behov som barnen ger uttryck för.

Stimulans innebär också att pedagogerna ser och ger det stöd och utmaningar som individ och grupp behöver.

Synonymer till stimulans/stimulera

drivkraft, framkalla arbetslust eller annan reaktion, sätta fart på, pigga upp, uppigga, liva upp, uppliva, väcka, sporra, inspirera, entusiasmera, stärka, uppfriska, injektion, kick, nöje, uppmuntran, motivation, morot,

Ord som kan fungera som motsatsord till stimulans,

ointressant, händelsefattig, fantasilös, enahanda, oangenämlig, enformig, utan påhittighet, torr, tråkig, trist, stereotyp,

Uppdukat och förberett

Uppdukat för fantasi

Uppdukat och tillgängliga digitala verktyg

Uppdukat för utforskande

Inte uppdukat, inte förberett

Inget är uppdukat

Inget förbereds för att väcka intresse

Miljön har inte dukats för stimulans

Miljö och aktiviteter skapar möjlighet till samarbete och gemenskap med andra

Aktiviteter som föder gemenskap

Tillsammansaktiviteter

Aktiviteter som ger gemensamma upplevelser

Miljö och aktiviteter skapar inte möjlighet till samarbete och gemenskap med andra

"Fri lek" där några barn ofta eller alltid blir ensamma

Aktiviteter som ofta eller alltid blir individuella

Aktiviteter som ofta eller alltid blir individuella

Presentation av förskolan som väcker intresse

Pedagogerna använder varje mötesplats för att väcka nyfikenhet

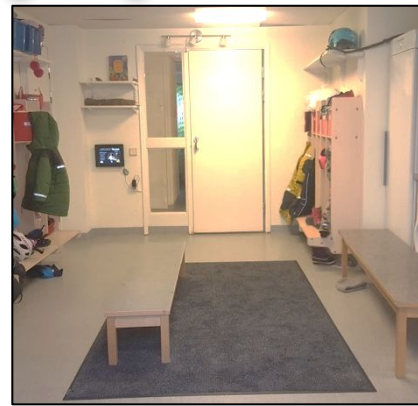
Blickfång som skapas för att väcka intresse signalerar medvetenhet och engagemang

När material är omsorgsfullt presenterat väcker det stimulans

Presentation av förskolan som väcker ointresse

Förskolan bortser från att använda mötesplatser för att väcka nyfikenhet

Omedvetenhet om blickfången betydelse synliggör "hemmablindhet" och oengagemang

När material inte är omsorgsfullt omhändertaget blir det ointressant och oviktigt att vårda

?

?

Handledning för att skapa/utveckla **stimulans** i den fysiska miljön

Rumsliga förutsättningar

Plocka fram en ritning, eller rita upp avdelningens olika rum på ett stort papper, eller gå runt med kameran och fota alla rum och ytor.

- Finns något rum eller material som har en spännande dragningskraft?

- Om ja?** Anteckna vad det är!
 Vad skulle kunna läggas till för att ytterligare öka dragningskraften?
 Vad skulle kunna läggas till för att ge barnen ännu fler delar av läroplanens innehåll?

- Finns något rum eller material som väcker nyfikenhet och leklyst?

- Om ja?** Anteckna vad det är!
 Vad skulle kunna läggas till för att ytterligare öka leklysten?
 Vad skulle kunna läggas till för att ge barnen ännu fler delar av läroplanens innehåll?

- Finns delar av rummen eller hela rum som inte är väcker nyfikenhet?

- Om ja?** Hör efter vad barnen vill använda utrymmet till?
 alternativt, tillför något som barnen inte själva automatiskt skulle komma på utifrån läroplanens mål.

Material / aktiviteter

- Tillförs annorlunda och okänt material (eller nya aktiviteter), som kan väcka barnens lust att utforska och leka?

- Om nej?** Plocka ihop och tillför nytt annorlunda material* (* se lista) som barnen fritt kan få ta sig an, utforska och leka med.
 Titta igenom läroplanens målområden och fundera vilka förmågor som barnen borde få möjlighet att utveckla, och välj sådant material som utvecklar sådana förmågor.

Duka upp, rigga, förbered, förändra

- Presenteras avdelningens material och aktiviteter på ett sådant sätt att barnen blir nyfikna och får lust att börja använda materialet?

- Om nej?** Leta inspirationsbilder och knyck idéer på nätet tex i lärmiljöbloggar, pinterest, facebookgrupper med fokus på lärmiljö.

Presentera blickfång

- Finns blickfång som väcker och presenterar nyfikenhet och utforskande i hallar/korridor?

- Om nej?** Leta inspirationsbilder och knyck idéer på nätet tex i lärmiljöbloggar, pinterest, facebookgrupper med fokus på lärmiljö

Quickfix

för att skapa/utveckla stimulansen
i den fysiska miljön

Rumsliga förutsättningar

- Tillför nytt spännande material på ytor och i rum där barnen inte vill leka eller vara. Prova er fram!
- Använd läroplanens mål, för att "tänka till" vad som saknas på avdelningen

Material / aktiviteter

- Tillför material som har en spännande dragningskraft som väcker leklust, nyfikenhet och intresse!

Duka upp, rigga, förbered, förändra

- Duka upp avdelningens material och aktiviteter inför varje dag och under dagarna, så att barnen kan börja leka och utforska bums! (Detta kan förstås med fördel även göras tillsammans med barnen)

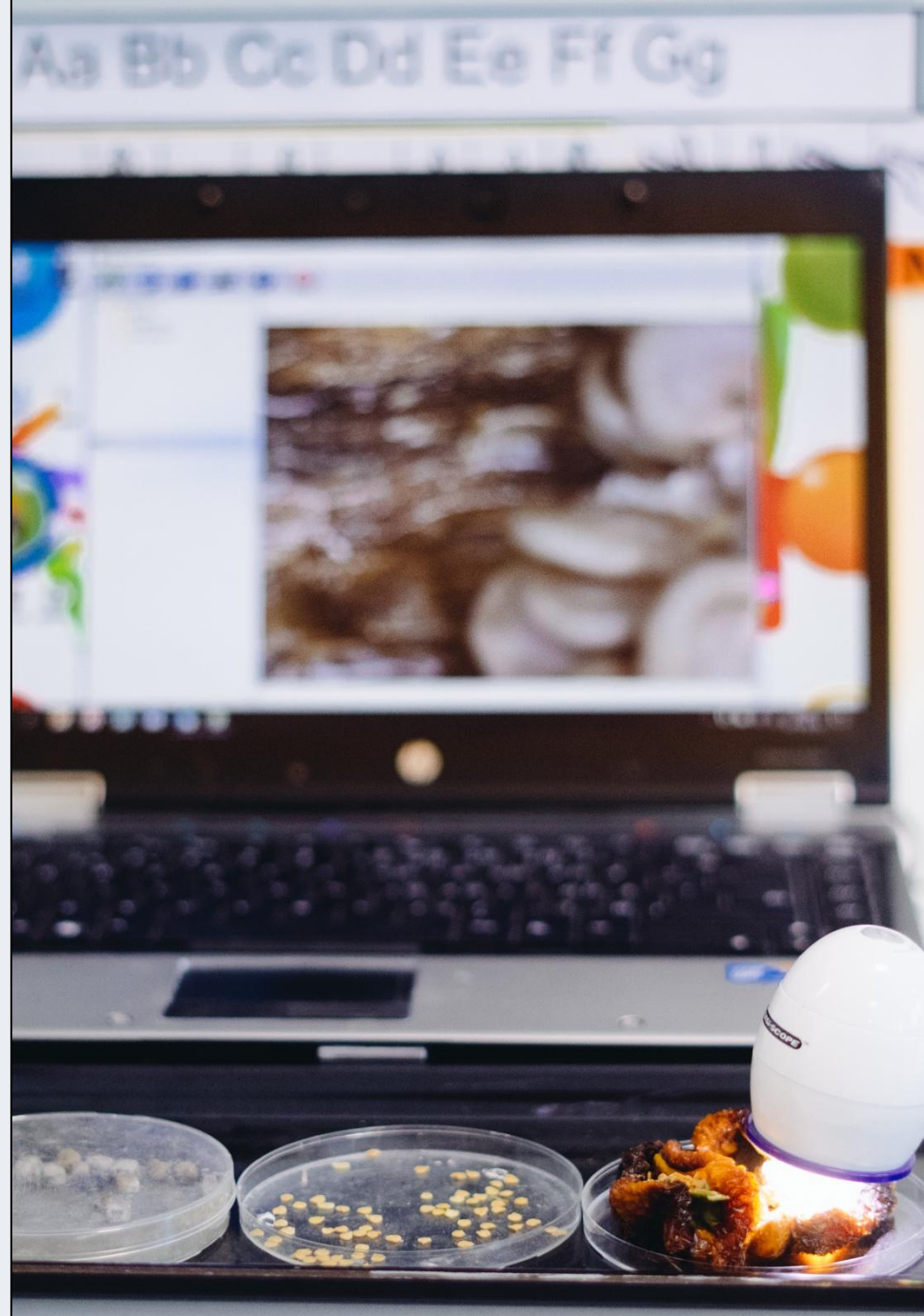
Presentera blickfång

- Skapa blickfång som väcker nyfikenhet, där barn och vuxna passerar.

Progression

När pedagoger gör medvetna material- och metodval i riktning mot läroplanens mål, skapas möjligheter för barnen att utveckla nya förmågor och nya insikter, dvs en progression i barnets lärande.

Progression

När pedagoger gör medvetna material- och metodval i riktning mot läroplanens mål, skapas möjligheter för barnen att utveckla nya förmågor och nya insikter, dvs en progression i barnets lärande.

För att skapa förutsättningar för varje individs utveckling och lärande präglas Pysslingen förskolors lärmiljöer av en pedagogisk medvetenhet om det material och de arbetsformer som lärmiljön behöver kännetecknas av, så att den väcker nya insikter och erfarenheter och som skapar progression i barnens lärande.

Progression i lärmiljön handlar alltså om :

- Det **material** som pedagogerna förser avdelningen med som kan väcka barnens nyfikna frågor. Ett material som "i sig självt" utmanar barnens tankar och problemlösningsförmåga.
- Den **förmåga pedagogerna har** att bygga vidare på barns egna erfarenheter och intressen och genom dessa skapa aktiviteter och frågeställningar som utmanar barnen mot läroplanens olika kunskapskvaliteter både systematiskt och långsiktigt.
- De **metoder som pedagogerna använder** för att göra barnen delaktiga i utformning av verksamhetens innehåll och arbetsformer, i riktning mot läroplanens kunskapskvaliteter.

Synonymer till progression

Tillväxt, framåtskridande, utveckling, fortskridande, jämn tillväxt

Motsatsord till progression

Regression, återgång, tillbakagång, försämring, baksteg

Material och miljö erbjuder utmaningar

Pedagogerna erbjuder aktiviteter och verktyg som utmanar i flera och olika steg

Förskolan erbjuder en miljö som om och om igen utmanar och kräver problemlösning

Avdelningens olika material erbjuder kontraster och därmed möjligheter att göra jämförelse tex, olika storlek, olika tyngd, olika längd, olika form, olika färg, material olika etc.

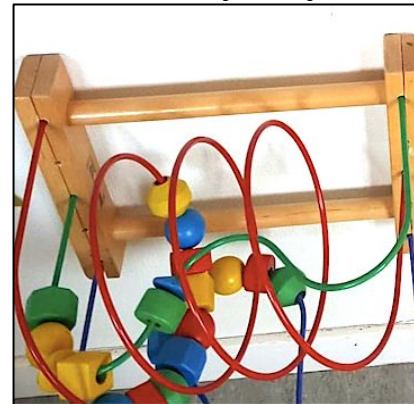
Material och miljö utan uppenbar utmaning
(dvs som inte är en tredje pedagog)

Pedagogerna erbjuder en tom förutsägbar miljö som saknar lockande utmaningar i flera steg

Pedagogerna erbjuder material som varken lockar till aktivitet eller innebär utmaning

En stor del av avdelningens material har endast ett användningsområde

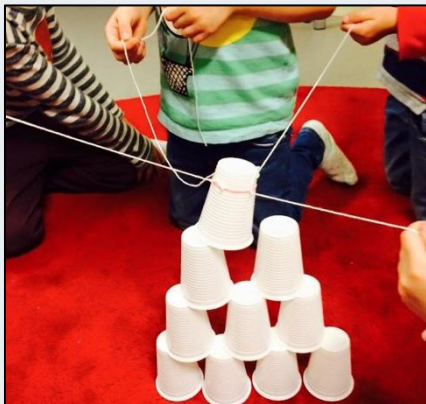
Pedagogerna förbereder dagen

Pedagogerna förbereder avdelningen så att det finns sådant som väcker förundran och frågor

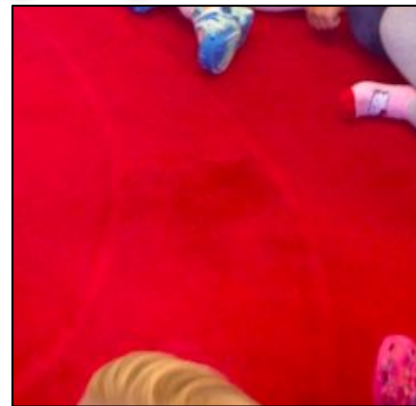
Pedagogerna skapar förutsättningar för att barnens utforskande ska kunna pågå i vardagen

Pedagogerna tillför medvetet nya utmaningar att lösa enskilt eller tillsammans med andra

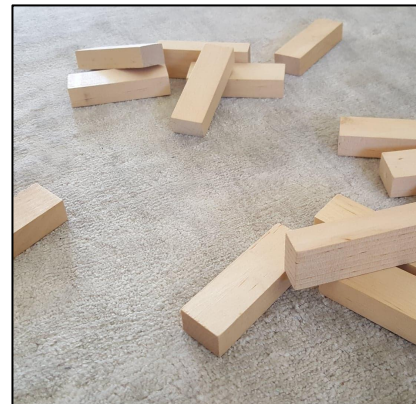
Pedagogerna förbereder inte dagen

Pedagoger som *inte* använder en förberedd fysisk lärmiljö för lärande utan *främst* undervisning i helgrupp på samlingar

Pedagogerna skapar inte en miljö, på ett sådan sätt att det finns tillräckligt med material för barnen att leka med eller stimuleras av.

Pedagogerna erbjuder för liten mängd material eller variation av material/verktyg

✓ Pedagogerna riktar barnens ögon och intresse, mot utforskande och nya upptäckter

✗ Pedagogerna riktar inte barnens fokus

Pedagogerna riktar barnens ögon, intresse och iakttagelseförmåga

Pedagogerna riktar barnens ögon, intresse och iakttagelseförmåga

Pedagogerna skapar ingen riktning eller något innehåll

Pedagogerna skapar ingen riktning eller något innehåll

Pedagogerna skapar riktning och förutsättningar för aktuella intressen

?

Pedagogerna skapar ingen tydlig riktning i miljön

?

Handledning för att skapa/utveckla **progression** i den fysiska miljön

Pedagogerna behöver föra ett löpande samtal med varandra och barnen för att fånga upp intressen och behov av ytterligare utmaning i riktning mot läroplanens mål

Material och miljö med utmaningar

- Finns material på avdelningen som barnen självständigt kan nå, och som erbjuder dem utmaning?

- Om nej?** Gå igenom avdelningen och fundera över om det material som finns tillgängligt för barnen är intressant och utmanande?
 Tillför oväntat material, som barn och pedagoger kan prata om

Förberett för barnens eget utforskande och förundran

- Är avdelningen uppdukad inför dagen?

- Om nej?** Organisera så att någon i arbetslaget ställer iordning/dukar upp för lek **inför** dagen (inne)

- Är avdelningen uppdukad under dagen?

- Om nej?** Organisera så att någon i arbetslaget ställer iordning/dukar upp för lek **under** dagen inne.

- Är gården uppdukad inför dagen?

- Om nej?** Organisera så att någon/några av förskolans pedagoger ställer iordning/dukar upp för lek **inför** dagen (ute)

- Är gården uppdukad under dagen?

- Om nej?** Organisera så att någon/några av förskolans pedagoger ställer iordning/dukar upp för lek **under** dagen (ute)

Rikta barnens ögon och intresse

- Riktas barnens ögon och intresse mot några särskilda områden eller förmågor? (med koppling till läroplanen)

- Om nej?** Använd de intressen barnen visar och resonera i arbetslaget om hur ni kan bygga vidare på dem utifrån läroplanens mål, genom att tillföra nytt och annat material.

>

Quickfix

för att skapa/utveckla progressionen
i den fysiska miljön

Material och miljö med utmaningar

- Tillför material som är utmanande, och som barnen inte tidigare mött

Förberett för barnens eget utforskande och förundran

- Duka upp (gör små installationer) inför dagen inne på avdelningen med något som ni vill skapa ett intresse runt, utifrån läroplanens mål
- Duka upp (gör små installationer) i förskolans utemiljö med något som ni vill skapa ett intresse runt, utifrån läroplanens mål.

Rikta barnens ögon och intresse

- Var lekfull och nära i barnens utforskande. Ställ utforskande frågor och var nyfiken utifrån barnens görande, utan att kväva barnens lek med dina frågor och din egen kompetens.

Kartläggning av innemiljön på förskola, per avdelning

Datum:					Datum:
Tillgänglighet	Inte ok!	Kan utvecklas!	Ok!	Så här går vi vidare	Läget vid uppföljningstillfället
Rum: (t ex hallen)					
Rum:					
Rum:					
Rum:					
Rum:					
Omsorg	Inte ok!	Kan utvecklas!	Ok!	Så här går vi vidare	Läget vid uppföljningstillfället
Rum: (t ex hallen)					
Rum:					
Rum:					
Rum:					
Rum:					
Stimulans	Inte ok!	Kan utvecklas!	Ok!	Så här går vi vidare	Läget vid uppföljningstillfället
Rum: (t ex hallen)					
Rum:					
Rum:					
Rum:					
Rum:					
Progression	Inte ok!	Kan utvecklas!	Ok!	Så här går vi vidare	Läget vid uppföljningstillfället
Rum: (t ex hallen)					
Rum:					
Rum:					
Rum:					
Rum:					